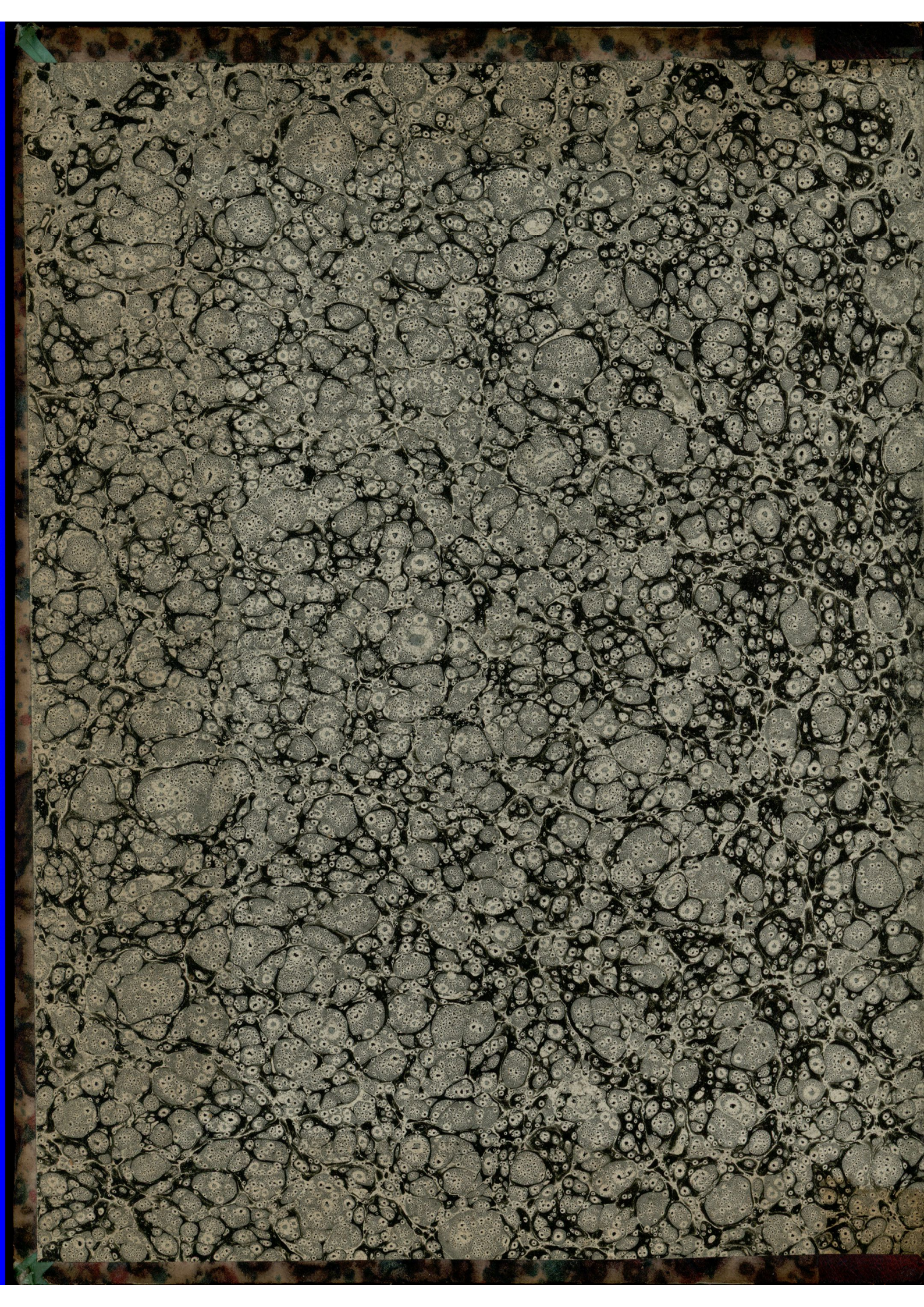

UNIVERSITÉ DE PARIS

DISCOURS ET VERS

BIBLIOTHÈQUE
DE
L'UNIVERSITÉ

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE
13, RUE DE LA SORBONNE - 75257 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 - FAX : 01 40 46 30 44

Inv.

SIGB

Sib11

SU

Cote

U 59-2 in-4

1153802526

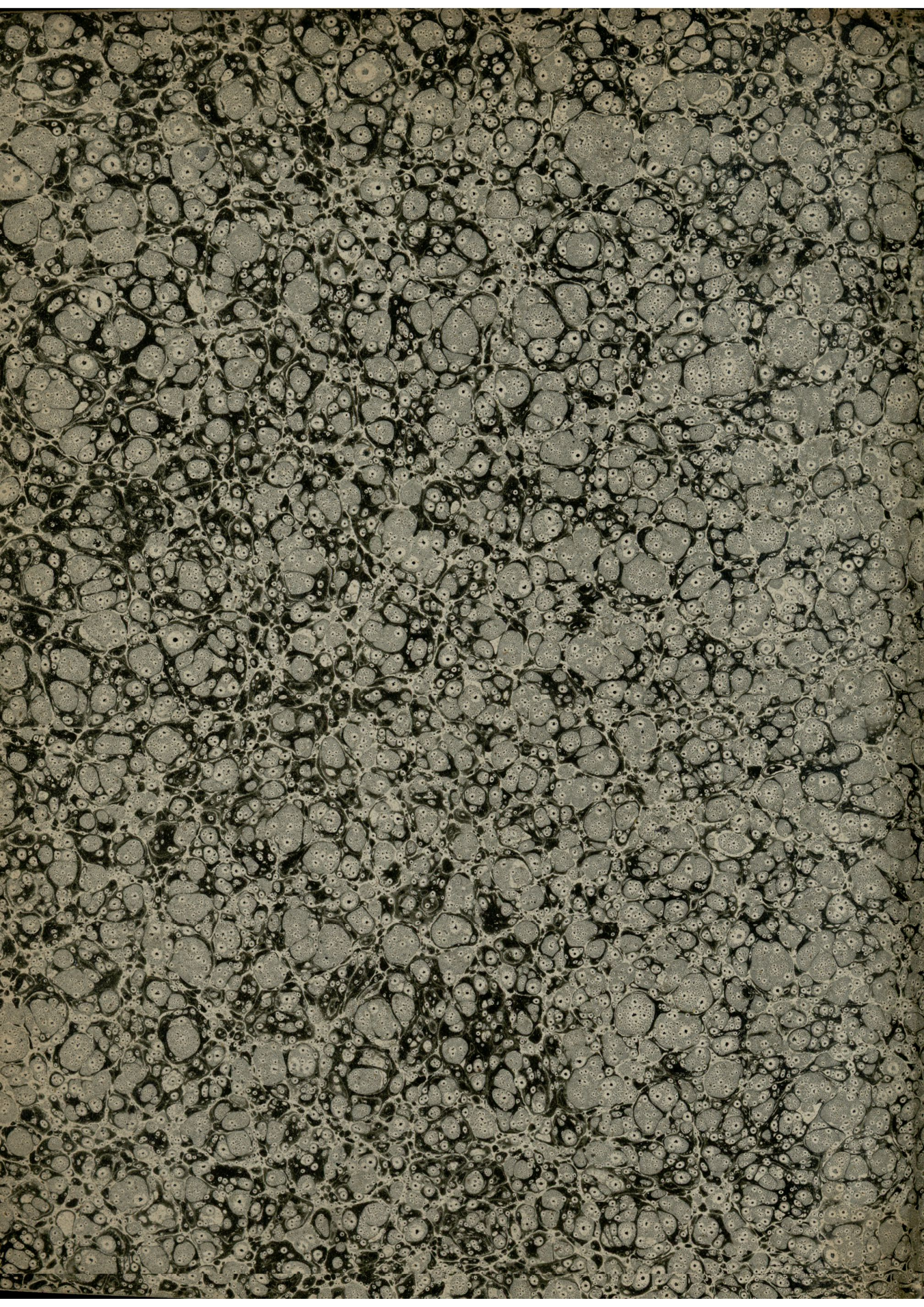
Table

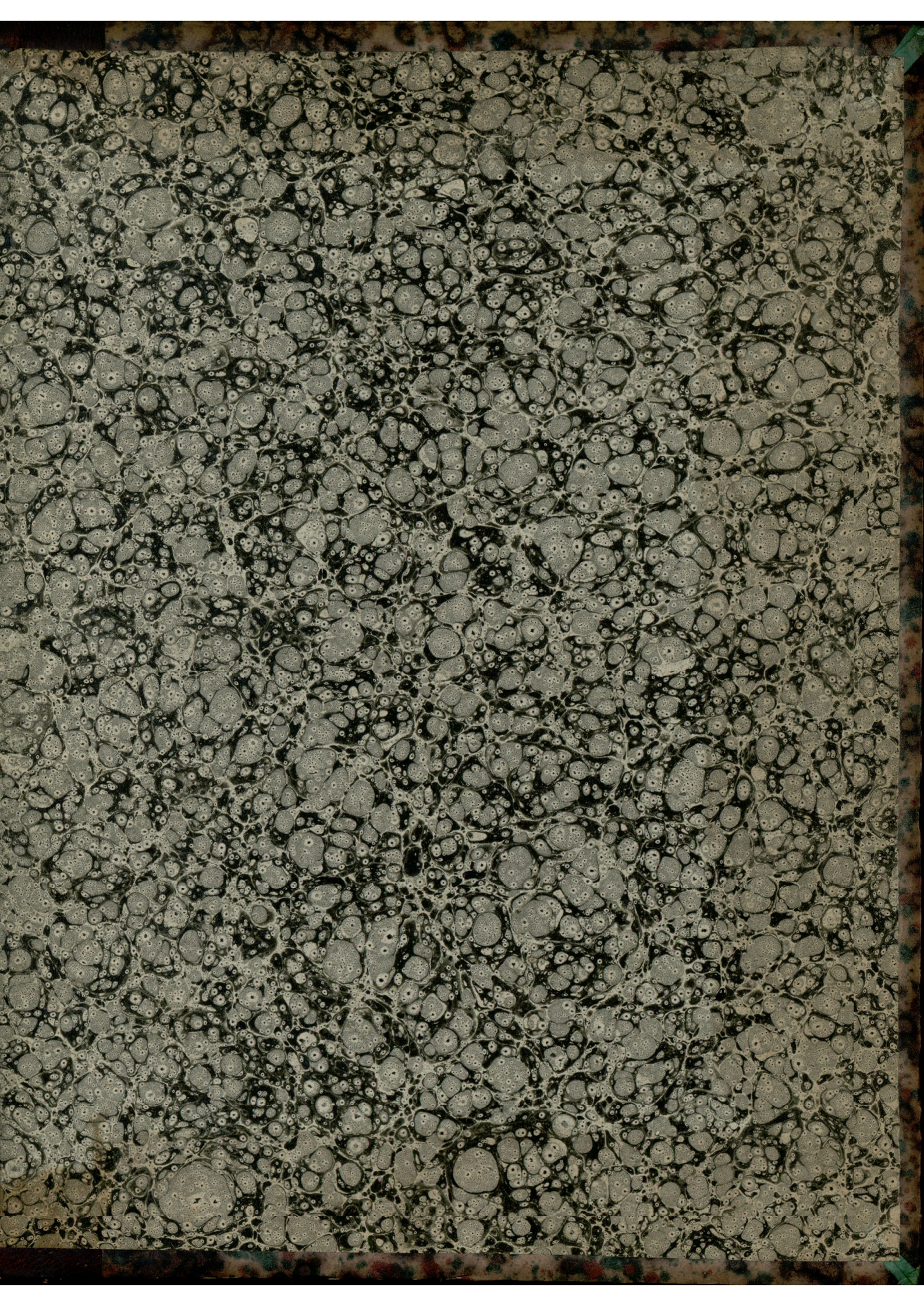
des ouvrages

contenus dans ce volume.

1° Carvet (Guillelmus)	Sanctissimus D. G. de Lamoignon de Imperatoria quidem in principem denatus Galliarum promotione. 11 Jan. 1683.
2° Bersan (M. A.)	Sereniss. principi Eurenno, Epitaphium.
3° Cavernier. (N)	Oratio funebrius, habita 13 8 ^e 1683 cum Academ. dar. in aede R. N. Ch. Reginae Mariae Theresiae, austriacae.
4° Fencardent.	Eloge du Roi en vers français 1689.
5° Rollin (Car.)	ad ill. Vir. F. M. Le Cellier, marchio de Louvois, cum ejus filius C. de Louvois, Carmen.
6° Bosquillon.	A. M. le M. de Louvois à l'occasion d'un exercice public fait sur les Idylles de Theocrite par M. l'abbé de Louvois. Imitation du latin de Ch. Rollin.
7° Rollin (Car.)	M. abb. C. Le Cellier de Louvois, cum theses philosoph. in colleg. Nazarii tueretur. an. 1692. 9 Cal. 7bris Carmen.
8° Bosquillon	A. M. l'abbé de Louvois, sur la thèse qu'il dedie au Roi. Imitation des Vers latins de Ch. Rollin.
9° Billel (Petrus)	Sophia ad Artes et artes ad Sophiam. Quum C. L. Colbert de Seignelai theses de universa philosophia tueretur in doct. Senae. Calend. Aug. an. 1705. Ode
10° Guerin (Fr.)	Musam historiae praesidem. cum C. Coffin. L. Ode. 27 8bris 1710.
11°	Joas, tragedia, pour être représentée au collège d'Harcourt. (Imitation d'Alhalie de Racine)
12° Marin (Lud.)	Ad Joannem Boerinum. Epistola de Festivo. Carmen.
13° Guerin (Fr.)	Carmen, cum... Ludovico XV gratularetur publica oratione Crevier. (S. B. L.)
14° Doree (Car.)	Theatrum sit ne, vel esse possit schola informandis moribus idonea Oratio, habita die 13 martii 1733 in Reg. L. Magni Coll. S. J.
15° Marin (L.)	Regi ob restitutam Valetudinem Ode
16° Les Beuv (Ch)	In restitutam regi Valetudinem. Oratio gratulatoria habita 3. Xbris 1744.
17° Vanvilliers (J)	Ludovico, victori moderato, Oratio habita 4 nonas Octob. 1745.
18° Le Beau (J. L.)	De pace, oratio gratulatoria. habita die 27 feb. an. 1746.

- 19 Le Beau (Ch) De pace. Oratio gratulatoria habita an. 1763.
- 20 Louvel (Nic) De legum et litterarum conjunctione oratio, habita an. 1763.
- 21 Noël Ode sur la naissance de M^{le} le Dauphin.
- 22 Marin. Gamad. Epître aux français, sur la naissance du Dauphin.
- 23 Fresnois (J.B) In ortum sereniss. Delphini somnium.
- 24 Hanquet In ortum serenissimi Delphini Ode.
- 25 Richard (N.) Vers sur la naissance de M^{le} le Dauphin adressés à la reine.
- 26 Sélis. Le prince désiré - conte de fées - présenté à la reine à l'occasion de la naissance du Dauphin.
27. Chivod (M.A.F) Oratio in recentem ortum S. D. habita nomine Univers. in exter. Sorbonae Scholis. 7 Januarii 1782.
- 28 Riquier. (J.P.) Ad Regiam infelicissimum S. Delphini ortum. Carmen.
- 29 Ode sur la naissance de M^{re} le Dauphin par un étudiant de 19 ans.
30. In ortum sereniss. Delphini Carmen.
31. Pour la distribution solennelle des prix du collège de Chalons. Exercices franç. pour le 26 Août 1766.
32. Exercice pour la distribution des prix par les écoliers de seconde du collège de Chalons. 24 Août 1768.

H. F. a. u. 59.^{18.}

DE PACE
ORATIO
GRATULATORIA,
HABITA UNIVERSITATIS NOMINE,
in Majoribus SORBONÆ SCHOLIS,
Die Jovis 27^a mensis Februarii, an. Dom. 1749.
A CAROLO LE BEAU, Rhetorices in GRASSINÆO
Professore,
Et in Regiâ Inscriptionum & Litterarum Academiâ Socio.
Universitatis jussu edita.

PARISIIS,
Apud THIBOUST, REGIS, nec - non Academiae Parisiensis
Typographum, in Plateâ Cameracensi.

M. DCCXLIX.

(1749)

DE PACE

ORATIO

GRATULATORIA

HABITA UNIVERSITATIS NOMINE

in Majoribus Sorbonae Scholis

Die Jovis 27 mensis Februarii, an. Dom. 1749.

A CAROLO LE BEAU, Rhetorice in Grassinno

Professore,

Et in Regia Inscriptionum & Literarum Academia Socio.

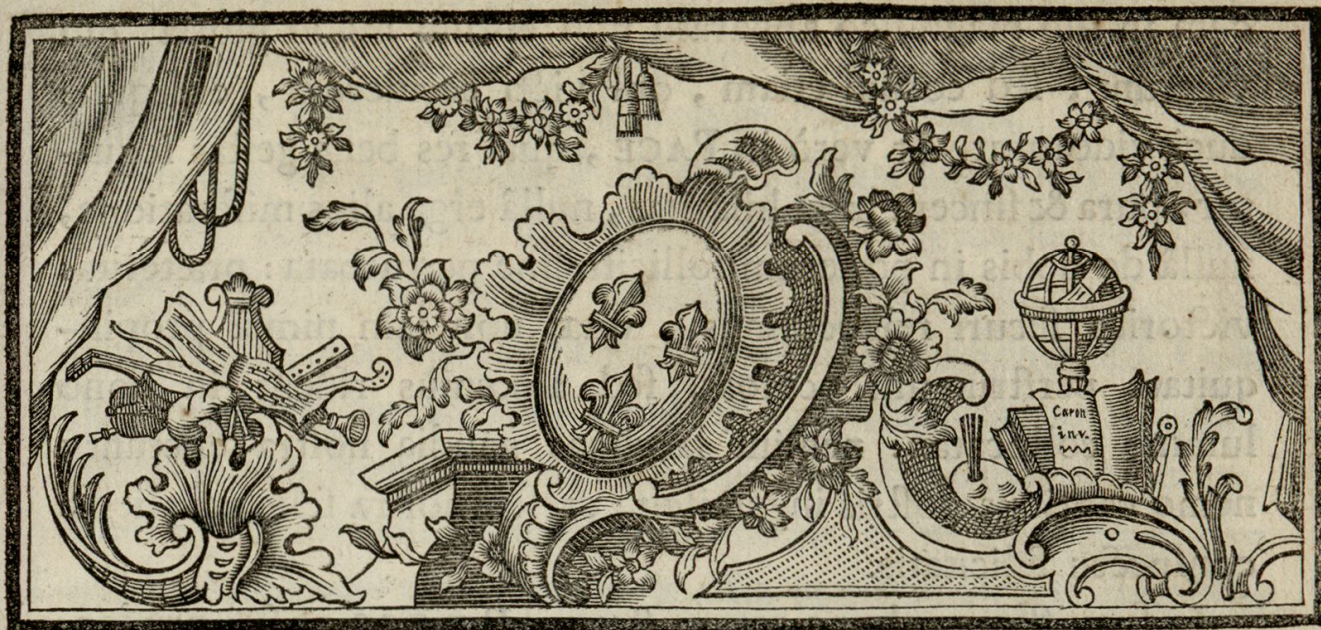
Universitatis Jussu edita.

PARIS 1749

Apud Thiboust, REGIS, nec non Academiae Parisiensis
Typographum, in Placet Cameracensis.

M. DCCXLIX

DE PACE ORATIO GRATULATORIA.

UM in rebus feliciter Bello gerendis mirificè exultet animus, & acerrimâ voluptate effervescat ; tum postquam egregiis laboribus defuncti confedimus, habet illa quies quamdam dulcedinem, quæ semper immixtam vel maximis præliorum laudibus acerbitatem mitigat, affertque suam bellicis gaudiis maturitatem : ILLUSTRIS-
SIME SENATUS PRINCEPS, ILLUSTRISSIMI PRÆSIDES, INTEGERRIMI SENATORES, VIRI OMNIUM ORDINUM SPECTATISSIMI. Inest enim in Victoriæ lætitiâ asperum quiddam & turbulentum : obstrepunt vincentium cantibus dissoni lugentium clamores ; & in clarissimo quolibet triumpho spirat aliquid è pompâ funebri ;

cùm in illo magnifico apparatu non eorum modò gloriâ, qui vicerunt, sed eorum etiam, qui victi ceciderunt, exsequiæ duci videantur. At verò in PACE, quæ res bene gestas sequitur, pura & sincera nitet hilaritas, nullâ erga alios miseratione, nullâ de nobis in posterum sollicitudine perturbata: præteritas victorias securi respectamus, quæ non jam nimîâ propinquitate perstringunt oculos, sed amœniùs rident in bono lumine collocatæ: nemini lacrimas gaudia nostra eliciunt; nemo cantibus nostris ingemiscit: crescit nostra felicitas alienæ conspectu felicitatis.

In suavissimum hunc rerum statum REGIS nostri prudentiâ, fortitudine, justitiâ adducti, quam apud ceteras Europæ Nationes ex restitutâ quiete delectationem undique diffusam circumspicimus, eandem ipsi quoque jucundissimè experimur, lætamurque nostras tandem victorias, jam extra fortunæ aleam in PACIS gremio depositas, tantâ claritudine terminari. Neque profectò cuiquam PAX venit optatior, quàm vobis, ILLUSTRISSIMI CURIÆ PROCERES, qui pretiosissimam Regiæ administrationis partem ab ipso REGE vobis attributam sortiti, PACEM maximè exornatis; domesticum ac civile bellum, quo concurrunt inter se atque configunt humanæ cupiditates ingenio, integritate, constantiâ coercetis, sanctissima tuendo jura æquitatis; quæ si mortales inter pro suâ dignitate dominaretur, jaceret bellorum furor, perpetuâ animorum concordîâ sepultus.

Tantam commissi vobis muneris amplitudinem venerata semper ACADEMIA PARISIENSIS, vos ab omni memoriâ temporum sibi tutores ac patronos amplexa est: vestrum in pectus conspirantes vobiscum animi sui sensus effundere sibi dulce & decorum existimat. Illa PACIS Artium in Galliâ atque adeò in totâ ferè Europâ genitrix, dum creditam sibi

juventutem ad tutandam quoque Patriam accingit, tenerisque mentibus injicit spiritus verè Gallicos, ipsam tamen præcipuè convertere studet ad cultum placidæ humanitatis.

His ego nunc auspiciis **P A C E M** laudare aggredior: magnas, & quæ vocem desideret meâ voce grandior, nisi recepta penitus pectoribus vestris ipsa **PAX** adjuvaret **Orationem** meam, sua vobis & decora & commoda ostentando. Quæ licet regiones novas non venditet pro dote ad nos allatas, affert tamen & gloriam & utilitatem omni munere majorem. Eam igitur ostendere mihi propositum est ita gloriosam, ut vel sine utilitate prædicanda sit; ita utilem, ut vel sine illis gloriæ insignibus fuerit expetenda. Quæ duo dum breviter persequor, favete, quæso, **AUDITORES**; & ad **REGIS** vestri laudes, quibus Gallorum aures suaviùs etiam quàm suis deliniuntur, animos vestros excitate.

P A R S P R I O R.

ILLUD est summæ potestatis splendidissimum jus & cum ipsâ conjunctissimum, ut immenso quidem infra Deum intervallo constituti Reges, Deo tamen inter ceteros mortales proximi, quemadmodum ille dat signum ventis, emittit tempestates, effusasque revocat & comprimit, ita belli pacisque vices arbitrio nutuque moderentur. Sedentes in otio Populos ad arma excitare, eorundem frenare impetum; commovere fuorum manus, commotas ab ictu cohibere; accendere fulmina, quibus quassatæ corruunt Urbes Regnaque contremiscunt, eadem restinguere, ipsorum est. Bella quidem non gerunt soli; sed bella soli decernunt, soli componunt PACEM: ut igitur, utrûm arma justè capiantur, totum eorum Famæ periculum est; sic ad eos præcipuo jure pertinet ea laus, quæ ducitur ex splendore magnificæ PACIS.

Ejus verò laudis an omnino nulla pars pervenit in Populos? An præclarâ in PACE habent quidem multa queis fruantur, quo gloriantur nihil habent? Imò præter eam gloriæ lucem quæ ex REGIS sui claritate in ipsos refunditur, id etiam habent proprium ac suum, quòd non REGIS solùm consiliis, sed suâ quoque operâ effectum sit, ut legibus honestis bellum componeretur. In REGIS sapientiâ positum est, ut velit, in Populorum manu, ut possit incolumi dignitate recondere gladios; cùm nulla sit satis decora PAX, quæ turpe bellum consequatur.

Sed honestam PACEM, quam tandem esse dixerim? Eamne quâ jugum imponitur grave acerbumque victis, quâ Impe-

rii limites ultra juris terminos proferuntur, quâ per fœderum fideique humanæ ac jurisjurandi sanctitatem injuriæ consecrantur? Quid in illâ **PACE** veri decoris, quæ tota ex injustitiâ effulget? Eam ego **PACEM** honorificam vocaverim, quæ non coacta & expressa damnis, sed triumphis quæsitâ, in ipso progressu lætarum rerum inter lauros enata, nihil cupiditati, omnia justitiæ tribuit; concussaue vi diffidiorum legitima jura stabiliendo, sic etiam delet memoriam discordiarum, sic æquatis cuncta librat ponderibus, ut propè, utri vicerint, si annales fileant, in incerto relinquatur. Ex hâc imagine, quis non agnoverit eam, quâ nunc lætamur, **PACEM**; gloriosam **LUDOVICO**, cujus moderationem declarat; gloriosam Gallis, quorum fortitudinis præmium est.

Quantâ moderatione fortunæ suæ vim represserit Bellator non fuî minùs quàm rerum potens, testatur ipsum fœdus, dum de **LUDOVICI** commodis filet, dum nullam ipsi mercedem relinquit laborum, præter pulcherrimam defensorum sociorum ac servatæ dignitatis suæ conscientiam. Hæc autem abstinentia utrùm voluntaria sit, utrùm magna, utrùm etiam Victoriarum laude præclarior, interroga Victorias ipsas, interroga tot captas Urbes, tot Arces expugnatas. Quid optare **LUDOVICO**, quid postulare, quid sibi depacisci liceret, clamabunt ipsa rudera everforum munimentorum, clamabunt campi præliorum commemoratione insignes. Ad illustrandam **LUDOVICI** temperantiam quænam vox vehementior audiatur? Et affero tamen testimonium aliquanto gravius, nec recusandum vobis, ô Gentes nunc recenti fœderum vinculo nobiscum iterum conjunctæ: vos, vos inquam, testes appello: vos in æstu diffidiorum, flagrantibus tum maximè odiis, gravissimam **REGIS** nostri moderationi commendationem addidistis: vos quàm incredibile esset **LUDOVICUM**

Victorem posse continere sese à cupiditate amplificandi Imperii & dictis & scriptis non semel declarastis. Futurum igitur LUDOVICI præconium jam antè inscientes adornabatis : hæc enim omnia quanto tunc infestius jactabantur , nunc cùm vana ex rerum exitu deprehensa sint , tanto modestum Victoris animum prædicant vehementius.

Obstrepebat confusus tot passim vociferationum & querelarum sonus sanctissimis LUDOVICI vocibus , qui ex quo primùm justis ad arma causis compulsus est , non destitit offerre pacem eâdem dexterâ , quâ proruebat urbes exercitusque sternebat. Pacem ab ipsis belli primordiis totâ mente intuitus , nunquam ab eâ dejecit oculos : P A C E M per cædes , quibus ingemebat , per murorum ruinas , quas calcabat invitus , persequabatur : non Provincias , non Urbes , P A C E M unam quærebat armis ; neque aliam ob causam tam inquieto bello fatigabat hostes , nisi ut secura tandem Europa quiesceres. Ecquæ Victoria fuit tam illustris , cujus captus illecebris non ex medio ejus amplexu respectaverit P A C E M , P A C E M vocaverit ? Talis in Fontenæi , in Laufeldi cruentis campis , adhuc atrocissimo prælio calens , qualis antea Versaliis fuerat , qualis postea ejus animus per Legatos suos Aquisgrani fuit , non suo , non suorum periculo exasperatus , nullâ prosperitate tumens , ideo non altior quia per se magnus est , hanc unam ab iis quos superaverat exigit victoriæ mercedem , ut iniri de PACE colloquia patiantur.

Sed venia fortasse danda hostibus fuit , quòd tam insolitam animi continentiam ut sperarent adduci minimè poterant ; cùm in rapido cursu prosperarum rerum augeretur quotidie potestas non standi promissis ; & una quælibet æstas , imò una ferè quælibet dies LUDOVICI armis adjiceret aliquid retinendum cupiditati , moderationi relinquendum. Quan-

quam tamen singularum victoriarum mansuetudo vel hostibus fidem facere debuit, quid æquitatis foret ex universo bello expectandum. Quantâ lenitate se gessit **LUDOVICUS** erga expugnatas Urbes, cùm hostium ferme non minùs quàm suorum sanguini parceret, cùm dedentium sese non saluti solùm sed honori consuleret, cùm & suorum & captorum labores pariter levare conaretur, cùm illo vultu non victoriâ incenso sed pacato & amico ingrederetur, certante circa eum civium nuper subditorum studio & cum Gallis militibus, utri **REGEM** impensius colerent, & cum ipso **REGE**, utri victoriâ magis gauderent! Hostes verò vulneratos, trepidâ suorum fugâ desertos, quantâ curâ tolli jubebat cum suis, spiritumque, qui in medio gloriæ sibi eripiendæ conatu propè defecerat, revocari: omne Gallos inter & Hostes discrimen clemens victoria sustulerat; permixtique in Nosocomiis victi cum victoribus alimenta, remedia, curas nobiscum unâ partiebantur: non Gallos esse se, tantùm in prælio senferant. At quos armorum fors captivos **LUDOVICO** tradiderat, non inclusi carceribus, non inopiâ rerum & regionum squalore macerati, sub **REGIS** tutelâ inviolati, procul à belli malis felici Galliæ cœlo fruebantur; in fortunæ nostræ partem veniebant; explebat apud eos Patriæ desiderium hospitum comitas; totamque Galliam in medio Europæ sinu positam mirabantur, quasi templum quoddam humanitatis ac lenitatis.

Hoc bellum, cujus nulla pars non aliquâ mansuetudinis notâ insignita est, nisi **PACE** moderatâ finitum esset, nonne à se ipse **LUDOVICUS** descivisse videretur? Habet tamen belli præmiorum contemtor animus præmium omnium amplissimum, atque ejusmodi, ut iis cumulatissimum obveniat, qui cetera abjiciunt. Est enim hoc inter mortales naturali quo-

dam pacto constitutum , ut præclarè factis quanto contingit emolumentum minus , tanto plus gloriæ addatur. Obligatum se putat ei viro humanum genus , qui gratuitò res egregias fecit : uno consensu Nationes omnes , omnia secula mercedem illi exsolvunt laudis ac prædicationis , fenore sempiterno. Non protulit Regni sui valentissimi limites **LUDOVICUS** ; sed amplificavit illud , quod omni Regno latiùs patet , quod eminet etiam in posteritatem , Imperium , quo regnatur in animis : propagavit firmisque defixit fundamentis reverentiam apud Exteros , auctoritatem apud Socios , fidem apud omnes famamque virtutis. Hæredem se non degenerem præbuit optimi Gallorum **REGIS** , cujus ex ore sacro quondam editum est , & ad omnium Regum aures personuit præconium ingens , *fidem si è mortalium cætu ejiceretur , in ore Regum residere oportere*. Hoc tam bono Rege quamvis felicior **LUDOVICUS** , non minùs tamen verax & fidelis , quod integro bello professus erat , id Victor confecto præstitit ; atque ex defensis Sociis ac vindicato Regni sui decore id unum est consecutus , ut cùm eum omnibus gentibus admirabilem bellum fecisset , iisdem quoque carissimum **PAX** efficeret. Quantum ad labores Gallorum nobiles illos ac felices ex tam modestâ **PACE** refulget laudis ! Huic etiam **PACIS** moderationi eximia Gallicæ virtutis facinora , quæ priùs eam incredibilem faciebant , quantum luminis pretiique adjecerunt !

Et dignus profectò fuit pulcher bellorum finis , qui maximis fortitudinis humanæ conatibus peteretur. O quæ nunc benignâ manu mederis vulneribus , **AMICA PAX** , quæ deformatam priùs miserabili strage tot agrorum faciem tutis jam messibus operire meditaris , quæ dejectas urbes ac penè sepultas cineribus excitas è ruinis , per te mihi liceat respicere velut è portu præteritas oppugnationum præliorumque tempestates,

pestates, quibus jactata aliquandiu & fermè demersa videbaris, ut nitidior nunc clariorque emergeres. Quócumque circumfero oculos, impressa omnia video vestigiis laudum: *Scaldim, Mosam, Rhenum*, multis jampridem certaminibus nobilitata flumina, & bellicum quiddam sonantia; superba prius validissimis, quas præterluendo muniebant, arcibus; nunc inter confitas **LUDOVICI** palmis ripas decurrentia: facile perruptas oppidorum moles, Imperio nostro velut aggeres & claustra oppositas, quæ nunc quanquam Finitimis restitutæ, non tam eorum terras suis propugnaculis, quàm fines nostros Gallici nominis terrore tutantur & memoriâ celerissimæ expugnationis.

Nam contrà quàm apud Orientis Populos in more positum est, ut finitima inter se potentissima Imperia immani desertarum terrarum latitudine distendantur, & pro certissimo finium suorum præsidio sibi circumdant squalorem, solitudinem, vastitatem; Gallis quidem, genti ad humanitatem natæ, jucundissimum est Imperii sui ubertatem vicinorum ubertate continuari; ridere omnia circa se gaudent; circumspicere amant apud Finitimos florentes urbes, segetes lætissimas; sed ipsis tamen nullum tutius terminorum munimentum est, quàm earum ipsarum Urbium mœnibus inscripta diu vis armorum suorum; inter uberrimas segetes signata campis suarum pugnarum nomina; & prolata longiùs in Finitimorum terras vestigia victoriarum, quæ irrumpendi cupidis Galliæ aditum faciunt latè horribilem. Sua Gallis tropæa pro vallo ac sepimento sunt.

Quantam opponet formidinem exterorum animis ipse campi *Fontenai* conspectus, ubi diram illam aciem, horrentem tellis, fœtam ignibus, longo tractu undique minitantem, obstinata Virtus multo nisu multoque anhelitu tandem disjecit!

Eos audire mihi videor notata locis singula facinora com-
monstrantes : huc sese primùm incussit pertinaciâ nostrorum
efferata Gallorum vis : heu ! quanta in incurfu, in conflictu,
in ipso obtutu atrocitas ! Hîc lectissimi equites, invicta bellis
omnibus manus, illic fortissimi pedites, adversi adversis co-
hærentes ac mutuò propellentes, infixis utrinque hastis,
gladiis, alternâ impressione ac motu corporum Victoriâ
aliquandiu quasi librârunt, tandemque rapuerunt. At illo
loco, inquit, stabat impavidus intra vulnerum periculum
LUDOVICUS, totam in consilio, in ipsâ fronte fortu-
nam gerens ; cujus oculorum conjectu velut ancipiti fidere
accensi furebant suorum animi, nostrorum mentes perculsæ
pavebant. Aderat **DELPHINUS**, jam paternæ magnanimi-
tatis hæres, qui juvenili audaciâ fervens, leoni nuper adulto
similis, in vulnera, in flammâ totâ cupiditatis vehementiâ
ruens, vix Patris imperio continebatur. Volitabat per ordines
ægro corpore, animo valentissimo ille Dux, addictus aptus-
que ingentibus **LUDOVICI** fatis, strenuus manu, consilio
vigens, omnium belli artium gnarus ; victoriæ contemtor,
ubi cunctandum est ; eandem, ubi dimicandum, certò secum
trahens ; in tumultu pugnarum tum maximè pacatus & su-
compos ; cujus tum maximè celerior quàm fulgur contuitus
oculorum est, major impetus quàm fulminis. Hos diu gemitus
Vicinis nostris locus ipse eliciet.

Ex aliâ parte admonebunt animosæ Gallorum fortitudinis
Raucusii saltus. Illic inter sepes omni pernicie instructas mor-
temque ignitis mille faucibus evomentes, singulis ferè passi-
bus singula munimenta perruperunt ; hostibusque citra Mosam
nimis confidenter cessantibus cunctationem luctuosam reddi-
derunt.

Terrebit, & cruentam recordationem objiciet *Laufeldensis*

pagi facies novissimumque certamen, in quo superanda fuerunt propè omnia pericula bellorum; perfringendæ munitiones, aperienda sibi via, claudenda hostibus, qui patente aditu pro mortuis vivos, pro faucibus integros, hydræ similes, perpetuò sufficiebant; vincendus alius æquo campo stans exercitus: perfregerunt, aperuerunt, clauferunt, evicerunt: unus pro multis quisque miles & ad singulas hostium sibi succedentium vices repetito conatu ipse sese renovans, perfusi & suo & hostili cruore, id agebant unum, ut præsentī LUDOVICO, suosque animos suorum animis addenti, vel audaciam suam, vel mortem approbarent. Ergò ignotum antea triumphalibus Galliæ fastis Laufeldi nomen, effecerunt, ut esset in posterum formidandum hostibus; Gallis ornamentum ingens & incitamentum virtutis. Hæc, ô Galli Duces, ô Milites, in Finitimorum campis monumenta defixistis, in longas ætates duratura.

Ecce attollit sese oculis aliud monumenti genus, nec minùs decorum Gallis, expugnatae Civitates, quarum pleræque captæ sunt ipso oppugnationis nuntio celerius; paucæ tandiu solum videntur obstitisse, dum divagatus per Europam rumor, conversis in eam partem omnium oculis, spectaculum cohonestaret. Hic multitudine rerum obrui me sentio: confertim offerunt sese cogitanti *Gandavum*, *Brugæ*, *Aldenarda*, *Teneramunda*, *Neoportus*. Eodem anno *Lovanium* capitur, *Antuerpia* portas aperit, *Montes* & *Caroloregium* terribilem arcibus CONTINUI manum non sustinent, cadit *Gislenopolis*; & quæ singulæ quondam vel universum totius æstatis bellum memorabile faciebant, nunc vix paucorum aliquot dierum decus faciunt universæ.

Tornacum non tutantur firmissimi aggeres, arces munitissimæ, non exercitus ad illidendas muris obsidentium copias

raptim ab acerrimo Principe concitatus. Fregit urbis propugnacula vis eadem, quæ Fontenæum cuneum perfregerat; totaque & operum & auxiliorum moles pariter disiecta & dissipata ad id unum evasit, ut expugnationem duplici clade insigniret. *Ostendæ* neque in suis munimentis, quæ universas olim Hispaniæ vires toto triennio in obsidionem incumbentes repulerant, neque in optimo portu, quo succincta est, neque in mari, quod propè tunc consentiebat conspirabatque cum hostibus, ullum præsidium fuit. Atque ut non humanæ solùm opes, sed ipsa natura tempestatesque vincantur, à *Bruxellis* non asperitas hyemis, non convectandi labor MAURITIUM Gallosque deterrent: sæviente Februario, inspectante qui ad urbem liberandam concursabat exercitu, expugnatur; simulque alter intra mœnia exercitus, octodecim peditum, novem equitum cohortes, septemdecim primi ordinis Duces, quot fortè nunquam diuturno quolibet bello capti fuère, cum unâ civitate capiuntur.

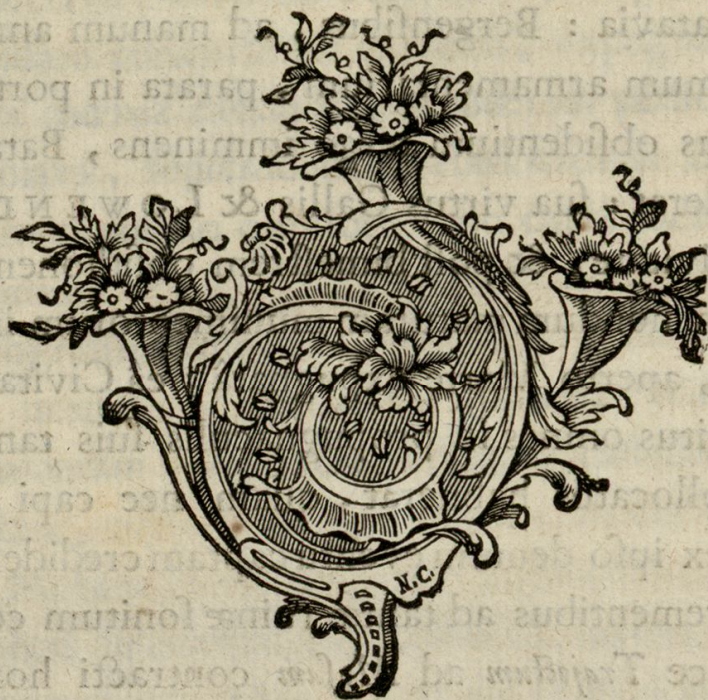
Crescit progressu vincendi difficultas. *Namurcum*, quam urbem! ipso nomine & laboriosæ quondam obsidionis famâ adhuc reformidatam, vallatam rupibus, castellis & gemino flumine cinctam, aditu penè invio; hanc arcem unicam Austriacis quæ Mosam inter & Mare superesset, victoriarum nostrarum lateri imminentem, collectis viribus protegebant hostes, opportunisque castris ac vel ipso situ defensis tuebantur. Quis, ut hærentes excutiat ac revellat, quamlibet multo sanguine non paciscatur? Eos tamen Dux idem, qui non semel aut eluserat aut vicerat, sine ullo certamine, solo motu & comminatione armorum, solerti circuitu & scitè dimensis itinerum intervallis ac conversionibus, commeatu intercluso obsessos ipsos & è stativis detractos trans Mosam compellit; ac civitatem externo præsidio nudatam, adhuc tamen suo

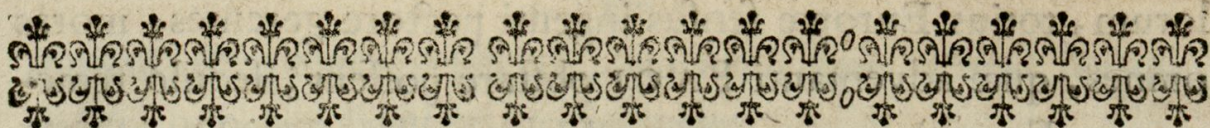
ferocem , Princeps Magni Condæi memor , oppugnationum celeritate & peritiâ intra sex dies ad deditiorem adigit.

Vos-ne , ô Batavi , Gallorum quoque virtutem , quæ præstò quondam fuerat stabiliendæ vestræ libertati , infestam experiri maluisse ! In *Bergæ* ad *Somam* paludibus , quæ vim omnem ab Urbis plùs quàm tertiâ parte arcebant , in absolutissimi operis munitionibus , in immenso & perplexo tractu tot cuniculorum , ubi undiquè circum Urbem adeuntibus insidiabatur occulta mors , in exercitu , qui libero commeatu quotidiana militum vestrorum damna refarciebat , frustrà vos confisos esse sensistis. In eventum tam præcipitis Gallorum audaciæ suspensa expectatione Gallia , erecta omnis Europa ; secura propè ob fiduciam Batavia : Bergenfibis , ad manum annona affluens , instructissimum armamentarium , parata in portis auxilia , alter exercitus obsidentium tergo imminens , Batavia omnis in subsidiis aderat : sua virtus Gallis & LOWENDALUS.

Captâ Civitate , & post bimestrem obsidionem , cùm tamen irruptionem nondum maturam munimentorum invictum robur repudiaret , aperto Marte expugnata ; eâ Civitate , quæ Batavorum spiritus omnes in propugnaculis suis tanquam in arce tutissimâ collocatos habuerat , quam nec capi posse crediderant , vix ex ipso demum eventu captam crediderunt , stupente Bataviâ , trementibus ad tantæ ruinae sonitum ceteris ejus Provinciis , ecce *Trajectum* ad *Mosam* contracti hostiles exercitus hanc novissimam spem fovebant. Dicant periti artium militarium , quâ solertiâ MAURITIUS unus tot Ducum prudentiam ludificatus fuerit ; quo consilio egregius bellicarum simulationum artifex eos ab Urbis , cui tuendæ totis viribus incubabant , custodiâ deduxerit. Enarrent illud iter consignandum bellicis annalibus & posteris documento futurum , quo distractis hostium copiis , ipse turbinis ritu repentè ingruens , famam

adventûs sui, circumcluso undique Urbis aditu, præcucurrerit. O quanto plus unâ Urbe, quàm omnibus antea ceteris partum fuit ! Ex singulis Oppidis singuli tantùm triumphi referebantur : hîc omnium triumphorum fructus, exoptata illa PAX, tandiu quæsita, tandiu fugitans, quæ instantem ubique LUDOVICI manum hætenus fefellerat, vestigata tandem, deprehensa, expugnata est. Quæ quantum & ex moderatione LUDOVICI & ex fortitudine Gallorum gloriæ acceperit postquam expositum est, nunc quid secum afferat utilitatis expendemus.

P A R S A L T E R A.

QUAMVIS inter diffidia Rerum publicarum, quæ, disceptante Providentiâ, exercituum manu decernuntur, iudicium ferri existimetur secundum Victorem, eum tamen ego Principem non modestum solum, sed sapientem arbitror, qui pronuntiatam à Victoriâ sententiam summo jure non exsequitur, & in componendâ PACE, ex alto fortunæ suæ fastigio ultro se demittens, ita cum aliorum rebus commetitur res suas, ut ad quamplurimos PACIS utilitas diffundatur. Ecquis enim fœdus illud PACIS satis fidum certumque crediderit, quod defatigatione & necessitate expressum est? Conticescit quidem sonitus armorum, sed residet in animis dolor, similitas, bellum ipsum; neque diutius concordia viger, quàm dum eam aut spes aut desperatio abruperit. Illa demum firma PAX atque stabilis est, illa ipsis hæret inscripta sensibus, quam non victoribus solum, non solum fociis, sed victis etiam expedit firmam esse ac stabilem; in quâ victoriarum gloria quidem ad unum, fructus pertinet ad universos. Tale præ se fert ingenium ea PAX, quam & novis & veteribus amicis & nobis ipsi gratulamur: hæc citra invidiam est; hæc tam sine vi, tam sine superbiâ offert sese & occurrit, ut ab omnibus qui inter se bellârunt, data pariter, pariter accepta esse videatur. Prodest Europæ, quam sublevat; fociis nostris, quorum jura aut restituit aut confirmat; Gallis, quos cumulatura est omni bonorum ubertate.

Prima quidem PACIS aura quàm suavis ad omnes acciderit, argumento est expedita celeritas, quâ Legati bellantium popu-

lorum, totius Europæ fensus ingenti pectore gerentes, moras omnes, quæ adventanti P A C I obstare possent, sedulò removerunt. Et verò tantam, tam vehementem rerum jactationem, cum potentissimæ Nationes horrendo inter se concursu colliderentur, nulla gens in Europâ fuerat, quæ non, licet quieta, sentiret; sed quàm paucae quieverant! Aliæ PACIS retinentes, precibus, consiliis, machinationibus, interdum etiam minis, omnibus denique stimulis ad arma impellebantur; ibi sollicitudines, suspiciones, rixæ, domesticæ dissensiones: aliæ ditionis angustæ terminis circumscriptæ magnorum exercituum incessu proterebantur; ibi vastitas, ac vel sine bello omnia incommoda bellorum: aliæ irretitæ fœderibus, sedibus suis excitæ, fortunam non suam sequi cgebantur, trahebanturque quasi cladium alienarum appendices; ibi mœror, luctus ac derelictio agrorum: aliæ præcipuo adversus Gallos bellandi studio inflammatae, quæcumque mala in ceteras dispertita procreabant, hæc ipsæ omnia patiebantur; & quo majore mole concurrebant, eo patebant latiùs omni generi calamitatum. Atque ut in immani & latè dissipato incendio alii hauriuntur flammis, alios opem ferentes ipse vapor afflatos enecat, alii aut superincidente ruinâ opprimuntur aut dirutos lugent penates suos, alios pavor deturbat in præceps; suum quemque fatum variâ peste conficit: sic omnes ferè Europæ gentes in communi deflagratione diverso genere malorum conflictabantur.

Conversa erat in pugnae campum maximarum regionum facies. Quò non pervolavit belli furor! Trajiciebat latissimos amnes; montes altissimos transiliebat; ardebat inter nives ac pruinas, sublato discrimine temporum; sæviebat in mari inter procellas, ipsis procellis tetriùs; & quas insulas in ignotis diu terrarum angulis Natura sibi quondam seposuisse visa est, ubi
 integra

integra & pacata resideret, quamvis tam procul semotæ, eodem quo nos fragore quatiebantur.

Quænam est opaca illa nubes ex iis Partibus veniens, unde Aquilones erumpunt & tempestates? Jam Poloniæ campos operit, jam Germaniæ incubuit, & versus Rhenum minans provolvitur. Interea auditur vox PACIS: *Russi* consistunt; respectant confectas nequicquam immensas vias, iterque convertunt; felices, quòd novum LUDOVICI triumphis titulum non adjecterint! Felix quoque, qui vel hostibus suis indulgere cupit, LUDOVICUS, quòd in vastas Septentrionis plagas non gemitus, vulnera, orbitatem cladiumque reliquias, sed intactos artus, neque ullo malo præterquàm itineris labore fractos, remittere sibi licuerit! Redeant in sylvas paludesque gelu obductas integri, incruenti: illic artes à Gallis ad se perlatas excolere potius libeat, quàm hîc eorundem manum experiri.

O quanto felicior motus, quo tota nunc Europa fervet, quàm quo priùs concussa est! Quæcumque bello conturbata, divulsa, distracta fuerant, jam naturæ suæ reddita suam in sedem ultro revertuntur. Agnoscunt filios parentes, urbes incolas ac leges suas, rura agricolas sibi restitutos. Hæc verò omnium felicitas LUDOVICI animum quàm leniter permulcet, qui, quod optimorum Regum est, non suis solùm sed & humano generi natum se putat; Regesque ideo præfertim supra reliquorum mortalium capita elatos, ut eorum beneficia ex alto possint ad plures derivari!

Sed tametsi ad omnes permanat homines in bono Rege benefaciendi voluntas; quo tamen interiore circa eum orbe contrahit illa se atque concludit, eo præsentior, ut Solis, vis ipsius est, intenditque sese ex propinquo vehementiùs; ac sociorum commoda propriis sic adjungit & immiscet, ut apud æquitatis amantes pari utraque gradu collocata, apud ma-

gnanimos viros aliena suis potiora etiam habeantur.

Hâc præditus animi magnitudine LUDOVICUS præcipua sibi rerum secundarum præmia posuerat in ejus Gentis utilitatibus, quæ Galliæ quondam æmula, quos tunc animos adversus Gallos sæpe exercuit, nunc meliore fato confocians cum Gallorum animis, consanguinitatis vinculo copulata nobiscum est, nec minùs etiam communione periculorum & gloriæ. Conspexerunt Alpium saxa Legiones Hispanas, præeunte fortissimo Principe, quidquid in eâ belli parte arduum & formidolosum fuit, quidquid hauriendum laboris, sanguinis effundendum, ad omnia promptas & paratas. Fruere jam & Tuis & Tuorum laudibus, PHILIPPE; his tam faustis, tam præclaris ominibus ingredi matrem ditionem cum augustissimâ Coniuge, quæ quo die Tecum splendidissimo conubio juncta est, cum plurimis virtutibus dotalem Tibi Parentis sui gloriam, & ad ea, quæ jam per Te habebas, addita insuper nova ad sperandam ubique victoriam jura secum attulit.

Et jam tibi quidem debemus, ô fortunata PAX, munus hoc tua inter prima munera profectò jucundissimum, quòd longo post intervallo desideratissimæ LUDOVICI Filiæ frui conspectu, & nostris infixis mentibus neque novem amorum spatio oblitterata virtutum suavissimarum lineamenta recognoscere nobis contigerit. Fuit, fuit illud Gallis spectaculum omni triumpho lætius, cum in optatissimæ Familiæ toto amoris studio obviam provolantis amplexus ipsa sese effunderet. Vidimus occursum illum tenerrimæ utrinque caritatis: & Parentum, & Fratris, & Sororum lacrymas gaudio manantes vidimus; quas & oculis & intimo pectore hauriens Gallia, quæ REGUM suorum affectus totis medullis combibere solet, reddebat ipsa lacrymas dulcissimâ pietate imbutas. Te, LUDOVICE,

invictum Bellatorem ceteræ Nationes contemplentur: nos præcipuè juvat Optimum Te Parentem, quo nomine nos maximè contingis, quo propè nos carissimæ Soboli exæquamur, in-
tueri.

Neque circa nos solùm exoriuntur lætissimi PACIS fructus, sed quàm longè protenditur Gallorum societas, eò salus, prosperitas ac nostra proinde gaudia propagantur. Respirent tandem à laboribus & honorificum sudorem abstergant *Bo-*
russi milites, qui REGIS sui consilio ducti, fortibus factis incitati, quòcumque jus vocabat, arma rapidè circumferen-
tes, novi quidem Regni, sed robusti jam & in ipso ferè ortu vigentis, incunabula palmis contexerunt. REX verò astrictâ sibi firmiùs fœderis hujusce nodis *Silesiâ*, & belli pariter & PACIS artibus excellens, Imperii, primùm armis, mox legibus & sapientissimis institutis, confirmati bis conditor, liberales Disciplinas & bene cohærentem cum iis Gallorum amorem retineat; nobis eò carus magis, quòd quanquam terrarum intervallo distans, Gallis tamen est LUDOVICI & amicitia & virtutum similitudine proximus.

O Respublica, quondam præpollens ac toto latè interno mari imperans, quæ nunc angustioribus coarctata limitibus, superbas tamen pristinæ potentiae dignitatisque reliquias magnificè tueris, huic quidem PACI redditum tibi patrimonium & quietem debes, sed Galliæ debes PACEM ipsam, salutem, libertatem. Quàm pulcrâ, quàm serenâ luce nitebit in posteritatem, qui turbulentissimis tempestatibus infestus fuit ille dies, quo desperatione & furore concitata libertas, exsanguem Patriam ex hostium faucibus eripuit, eosque in ejus visceribus hærentes, in ejus sanguine superbè exsultantes, verso in rabiem extremo spiritu, detraxit! Illo, illo die documentum editum est, quàm sint acres & exitiosi morsus

prostratæ & proculcatæ libertatis. Hæc Genuensibus dux , hæc signifer, hæc telum fuit. Non ferunt catervæ armatorum imbellem multitudinem, cui, sublati vivendi causis, vita ipsa vilis est : pars rapinis suis incubantes cæduntur ; pars magnâ strage ex Urbis possessione excussi , in vicina montium juga frementes freudentesque compelluntur.

Ingemuerat Genuensium malis Europa omnis ; eorundem audaciam admirata obstupuit : Galli quorum in gemitu impetus , in admiratione alacritas est , cum Hispanis ad auxilium ruunt. Frustrâ pervolitant hostium classes ; frustrâ intercludere maria subsidiis parant. Vix unquam , tranquillâ PACE, tot è Galliâ naves ad comparandas Genuensium opes procurrerant ; quot infestis ubique & undis & littoribus ad capeffenda apud ipsos pericula provolârunt.

Et fanè longè pretiosior quibuscumque divitiis merces à Gallis petebatur ; aut Sociis salus , aut sibi honesta mors. Quoties angusto campo , montibus circumsepto , quasi in Amphitheatro quodam , horribili utrinque contentione concursus est ; cum illi dolore & pudore incensi , auctis & viribus & animis , extortam sibi prædam sæpius repeterent ; hi & BUFFLERUM qui, eos ut eriperet , ingentem animam profudit , & RICHELIIUM qui caput objectando eripuit , confidenter secuti , cum hostibus de salute , cum Sociis de virtute certarent ! Quænam dies , quænam nox suo periculo , suâ laude caruit ? Quænam ex tot circumfusus cacuminibus rupes non arx quædam libertatis fuit , aliquo memorabili prælio famam consecuta ? Nunc igitur beneficio PACIS diuturnâ obsidione liberati , efficacem & strenuam LUDOVICI miserationem experti , omnibus quæ bellum abstulerat recuperatis , dubitandum relinquent posteris , utrùm sic premi calamitosius fuerit , an sic defendi & sibi & Sociis gloriosius.

Quæ verò **P A X** amicis nostris ita fecundam se præbet ac fructuosam, an illa tandem nobis, quorum operâ præsertim exculta, quorum sudore ac sanguine irrigata est, nihil affert frugis nisi gloriam ac dulcedinem aliis commodandi? Nihil prorsus, **A U D I T O R E S**; præter unum tamen, quod ipsum non arcessitum, non postulatum, non expressum est, sed ex ipsius naturâ **P A C I S** aptum atque connexum; quo vel uno cetera Gallorum omnia bona continentur: totum nobis **L U D O V I C U M** restituit; cujus in capite, providentiâ, bonitate Galliis securitas omnis, ubertas, felicitasque reposita est.

Nostræ securitati, incolumi **R E G E**, quid intervenire perturbationis potest? Te quidem, **L U D O V I C E**, ad exercitus euntem, bellicosque labores fortiter tolerantem mirabamur: quantum animorum, alacritatis, audaciæ, patientiæ ex Tuâ præsentîâ nostri milites haurirent, quàm certa in Te uno sita esset victoriæ fiducia, sciebamus. Sed dum Tu omnes belli calamitates, omnia omnium Tuorum vulnera sentiebas unus, nos quoque omnes Tua unius pericula horrebamus. Neque nobis quidquam prodesse videbatur ad animi requiem, quòd hostium manus tam procul à nobis arceres: Tibi in itinere, in prælio, in obsidione, in pulvere ac tumultu versanti Gallia omnis aderat, Te subsequens, Te intuens, Tibi adhærens, exanimata, contremiscens, ex Tuâ salute suspensa. Nunc Te jam quieto, quàm placidè conquiescit! Nec solùm ad hanc urbem, quæ nullâ re magis, quàm conspectûs Tui propinquitate ac præcipuo suo erga Te studio supra ceteras Galliæ civitates assurgit, sed ad ultimos Regni fines spirans ex Te incolumitas tranquillitasque pertinebit. Non jam ad hostium irruentium strepitus & minas excitata concurret nostra Britannia; neque ruentem ex Alpibus, hiberni torrentis more, magni vim exercitûs subjecta Provincia excipiet; quæ quan-

quam BELLILÆI prudentiâ & virtute depulsoſ populoſ ſuos & præcipiti fugâ exturbatoſ nunquam obliſſcetur, gaudebit tamen, cuſtode rerum PACISQUE LUDOVICO, ſupereſſe tantum ſecuram tot egregiè geſtorum recordationem, quæ ſub olearum umbrâ cum admiratione enarrentur. Hæc in LUDOVICO ſibi reddito ſatis magna Gallis præſidia ſunt ad ſecuritatem.

Ubertatem verò, quæ & peregriniſ & domeſticis ex copiis effloreſcit, jam ſentimus maximam, majorem proſpicimus. Pacato mari patent portus, qui & commoditate ſuâ, & comitate ac fide Gallorum, & ipſiſ Galliæ fruſtibus tranſmarinas opes alleſtant & invitant. En agrorum culturæ ceteriſque artibus redditæ tot manus, quas ferri tractandi cupidæ bellum occupaverat, ad vitæ ſubſidia & ornamenta convertuntur.

Hæc & alia PACIS bona cogitationum veſtrarum celeritati relinquere me cogit ingens eorum numerus: voſ in LUDOVICI erga voſ amore procreanda, tuenda, amplificanda, deponite. Ex hoc ſacro fonte certa felicitas. Quæ ut propria nobiſ ac diuturna ſit, quid aliud optandum habemus, niſi ut, ſoſpiti LUDOVICO, cui PACEM florentem gloriâ, commodiſ uberem debemus, ſoſpiti SERENISSIMO DELPHINO, qui jam adultâ & corroboratâ virtutum indole ſpem nobiſ affirmat laudum paternarum, Galliam domeſticis gaudiis affluentem nulla Exterorum injuria commoveat: atque ut & LUDOVICI moderatione omniſ Europa, & ejuſdem præſidio fœderatæ Gentiſ, & noſ paternâ REGIS erga ſuoſ caritate, & ipſe REX admiratione omniū, gratâ voluntate Sociorum, pietate ſuorum, ſuiſ etiam virtutibuſ ac laudibuſ diu perfruatur.

EXTRACTUM è Commentariis UNIVERSITATIS.

A NNO Domini millesimo septingentesimo quadragésimo nono, die vigesimâ-septimâ mensis Februarii, horâ post meridiem quartâ cum mediâ, Amplissimus D. Rector contulit se cum solito suo Rectorio Comitatu in Majores Sorbonæ Scholas, auditurus V. C. M. Carolum LE BEAU, de PACE nuper promulgatâ, Universitatis nomine & jussu, perorantem.

Postquam dicendi finis ab Oratore factus est, Amplissimus idem D. Rector, statim ab ipso digressu, habuit in Interioribus Sorbonæ Ædibus Comititia Deputatorum ordinariorum Universitatis, scilicet Sapientissimorum Theologiæ, Jurium & Medicinæ Decanorum, Ornatissimorumque Galliæ, Picardiæ, Normaniæ & Germaniæ Procuratorum, ac dixit, Orationem præfati M. LE BEAU, antequam pronuntiaretur, à se & à nonnullis Viris Academicis, usu & doctrinâ spectatis, visam fuisse & probatam: ipsos modò testes fuisse, dum haberetur, quantâ comprobationis significatione à splendidissimo Audientium Confessu excepta fuerit: rogare se, an Placeat, eam typis mandari. Audito M. LE NEVEU, Syndico, re ad deliberandum propositâ, OMNES CENSUERUNT, præfatam DE PACE Orationem esse quamprimum typis mandandam. Et ita conclusit Amplissimus D. Rector.

HAMELIN, Rector.

N. PIAT, Universitatis Scriba.